

Чуждоезиково обучение

Научно-методическо списание

- [Профил](#)
- [Редакционна колегия](#)
- [Съдържание](#)
- [За авторите](#)
- [Контакти](#)

Редакционна колегия

Главен редактор / Editor-in-Chief

проф. д-р Димитър Веселинов – Софийски университет / *Prof. Dr. Dimitar Vesselinov*
– University of Sofia

Редактор / Editor

Николай Кънчев / *Nikolay Kanchev*
Йордан Ходжев / *Yordan Hodzhev*

Редакционна колегия / Editorial Board

проф. д-р Амелия Личева / *Prof. Dr. Ameliya Licheva*
проф. д-р Галина Шамонина / *Prof. Dr. Galina Shamonina*
проф. д-р Добринка Георгиева / *Prof. Dr. Dobrinka Georgieva*
проф. д.ф.н. Силвия Ботева / *Prof. Silvia Boteva, DSc.*
доц. д-р Диана Тимова / *Dr. Diana Timova, Assoc. Prof.*
доц. д-р Диана Янкова / *Dr. Diana Yankova, Assoc. Prof.*
доц. д.ф.н. Иванка Мавродиева / *Assoc. Prof. Ivanka Mavrodieva, DSc.*
доц. д-р Ирена Станкова / *Dr. Irena Stankova, Assoc. Prof.*
доц. д-р Ирина Георгиева / *Dr. Irina Georgieva, Assoc. Prof.*
доц. д-р Ирина Перянова / *Dr. Irina Perianova, Assoc. Prof.*
доц. д-р Палма Златева / *Dr. Palma Zlateva, Assoc. Prof.*
гл. ас. д-р Николина Цветкова / *Dr. Nikolina Tsvetkova, Assist. Prof.*
ас. докт. Милена Йорданова / *Milena Yordanova, Assist. Prof.*
гл. експерт Анна Арсениева / *Mrs. Anna Arsenieva*
гл. експерт Ирина Васева / *Mrs. Irina Vasseva*

Редакционен съвет / Editorial Council

Prof. Aristeia-Nikoleta Simeonidou-Christidou – University of Thessaloniki (Greece)
Prof. Bogdan Mirtchev – European Union of Germanists (Bulgaria)
Prof. Elena Tirziman – University of Bucharest (Romania)
Prof. Evgeniy Yurkov - Saint Petersburg State University (Russia)
Prof. Ivan Kutzarov – University of Philippopolis (Bulgaria)
Prof. Javier Susu Lopez – University of Granada (Spain)
Prof. Jean-Claude Beacco – University of Paris „Sorbonne“ (France)
Prof. John Van Borsel – University of Gent (Belgium)
Prof. Marcus Reinfried – University of Jena (Germany)
Prof. Marek Stachowski – University of Krakow (Poland)

Prof. Acad. Mariam Bezroukikh – Russian Academy of Education (Russia)
Prof. Marie-Josée Hamel – University of Ottawa (Canada)
Prof. Mirena Slavova – University of Sofia (Bulgaria)
Prof. Stefana Dimitrova – Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)
Prof. Vera Gantcheva – Union of Bulgarian Writers (Bulgaria)
Prof. Wilfried Decco – Brigham Young University (USA)
Prof. Wolfgang Sucharowski – University of Rostock (Germany)

Чуждоезиково обучение

Научно-методическо списание

- [Профил](#)
- [Редакционна колегия](#)
- [Съдържание](#)
- [За авторите](#)
- [Контакти](#)

Годишно съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, 2015 г.

ЧУЖДОЕЗИКОВО ОБУЧЕНИЕ
НАУЧНО СПИСАНИЕ
FOREIGN LANGUAGE TEACHING
BULGARIAN EDUCATIONAL JOURNAL
ГОДИНА XLII / VOLUME 42, 2015
ANNUAL CONTENTS / ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

СТРАНИЦИ / PAGES

Книжка 1 / Number 1: 1 – 112
Книжка 2 / Number 2: 113 – 229
Книжка 3 / Number 3: 231 – 352
Книжка 4 / Number 4: 353 – 484
Книжка 5 / Number 5: 485 – 603
Книжка 6 / Number 6: 604 – 720

APPLIED LINGUISTICS / ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

14 – 27: За резултатите от едно лингвопрагматично изследване и тяхната дидактическа значимост [On the Results of One Linguo-Pragmatic Research and Their Didactical Significance] / Донка Мангачева / Donka Mangatcheva
28 – 39: Терциум компарационис и преподаването на специализирана английска терминология [Tercium Comparacionis and Teaching English for Specific Purposes] / Валентина Георгиева / Valentina Georgieva
40 – 54: La langue dans l’oeil et la peau [The Language in the Eye and the Skin] / Tzvétilena Krasteva / Tzvetilena Krasteva
119 – 126: Франкофония и франкофони [Francophonie and Francophones] / Димитър Веселинов / Dimitar Vesselinov
239 – 255: Обновяващи постижения на структурната лексикология от близкото минало [Renewing Achievements of Structural Lexicology from the Recent Past] / Ангел Ангелов / Angel Angelov
359 – 367: Често допускани грешки в изграждането на кохезията при превод от английски на български език [Frequently Made Mistakes in Cohesion in English – Bulgarian Translation and Interpreting] / Десислава Тодорова / Desislava Todorova
487 – 497: Акционалност на диалогичното единство с начален подбудителен изказ [Actionality of the Exchange with an Initiative Directive Speech Act] / Донка Мангачева / Donka Mangatcheva
607 – 614: Когнитивната лингвистика в лингвистиката [Cognitive Linguistics in Linguistics] / Майя Пенчева / Maya Pentcheva
615 – 624: За някои прояви на сефарадско-българския езиков контакт [On Some Expressions of Sephardic-Bulgarian Language Contact] / Искра Манолова Добрева / Iskra Manolova Dobрева

EDITORIAL / КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

7 – 8: Към читателя [Editorial] / Димитър Веселинов / Dimitar Veselinov

EVENTS / ХРОНИКА

87 – 90: Francophilie et germanophilie en Europe sud-orientale à la veille et pendant la Première Guerre mondiale [Francophilie and Germanophilie in South-Eastern Europe on the Eve and During the First World War – International Symposium at Cerefree – Villa Noël (University of Bucharest)] / Ioan Pânzaru, Florin Turcanu, Simona Necula

182 – 184: Академик Михаил Виденов на 75 години [Academician Mihail Videnov's 75-th Anniversary] / Ангел Ангелов, Димитър Веселинов / Angel Angelov, Dimitar Veselinov

295 – 299: Юбилейна научна конференция „Филология – класическа и нова“ [Jubilee Scientific Conference “Philology – Classical and New”] / Константина Лунин / Konstantina Lunin

300 – 301: Научният Еверест – мечта или жива реалност [The Scientific Everest – a Dream or Reality] / Магдалена Панайотова / Magdalena Panayotova

302 – 305: Четвърти франкофонски фестивал „Солей“ [Fourth Francophone Festival “Soleil”] / Мая Венева / Maya Veneva

306 – 307: „Народните будители и Аз“ в Профилираната гимназия с изучаване на румънски език [“The Bulgarian National Revival Enlighteners and I” in the Romanian Language High School] / Незабравка Тасева / Nezabravka Taseva

401 – 405: 80-годишен юбилей на проф. Стефана Димитрова [The 80-th Anniversary of Prof. Stefana Dimitrova] / Мони Алмалех / Mony Almalech

406 – 407: Официален старт на Асоциацията на мароканските студенти в България [Official Start of the Association of Moroccan Students in Bulgaria] / Страшимир Найденов / Strashimir Naydenov

548 – 552: Лвовската българистика от ново време [Lviv Bulgaristics of New Time] / Олга Сорока / Olga Soroka

553 – 556: Международна научна конференция „Българистични четения“ – Сегед 2015 [International Scientific Conference of Bulgaristics Readings “– Seged 2015] / Камен Михайлов / Kamen Mihaylov

668 – 670: Научна конференция по социолингвистика [Scientific Conference on Sociolinguistics] / Катя Исса / Katya Issa

671 – 674: Първа българо-хърватска славистична среща [First Bulgarian-Croatian Slavonic Meeting] / Ина Христова / Ina Hristova

675 – 676: Сто години българска литература в бразилия [100 Years Bulgarian Literature in Brazil] / Боян Недев / Boyan Nedev

677 – 679: Sciences et guerre, sciences en guerre / Ioan Panzaru, Florin Turcanu, Simona Necula

INAUGURAL LECTURE / ВСТЪПИТЕЛНА ЛЕКЦИЯ

173 – 181: Отвъд бариерата на езика, или за илюстрацията в ранното чуждоезиково обучение [Beyond the Language Barrier or About the Illustration in the Early Foreign Language Teaching] / Весела Белчева / Vesela Belcheva

281 – 288: Скрытая история на думите, или Глух ли е глупакът [The Hidden History of Words] / Биляна Михайлова / Bilyana Mihaylova

IN MEMORIAM

201 – 202: Доц. д-р Снежана Пейчева (29.08.1936 – 18.01.2015)

203 – 205: Доц. д-р Анна Павлова (23.06.1941 – 30.01.2015)

INTERVIEW / ИНТЕРВЮ

667 – 670: Всеки намира своя мотив да изучава чужд език [Each Person Finds Own Motivation to Learn a Foreign Language] / Антони Стоилов / Antoni Stoilov

LANGUAGE AND CULTURE / ЕЗИК И КУЛТУРА

- 69 – 78: How Can We 'Teach' Ideologies to Children? The Paradigm of a Contemporary Greek Illustrated Adaptation of a Medieval Narrative Poem / Anastasia Economidou
- 161 – 172: За произхода и хода на модернизма в испаноезичната литература [On the Origin and Development of Modernism in Spanish Language Literature] / Даниела Кох-Кожухарова / Daniela Koch-Kozuharova
- 273 – 280: Усъвършенстване на рецептивните и продуктивните компетентности на учениците при изучаване на старогръцката драма в средното училище [Improvement of Receptive and Productive Competences of the Students in the Study of Ancient Greek Drama in High School] / Екатерина Каралеева / Ekaterina Karaleeva
- 387 – 392: Превод и промяна в разбирането за норма [Translation and Changes in Conceiving the Linguistic Norm] / Дария Карапеткова / Daria Karapetkova
- 505 – 524: Поглед към света на женските литературни салони [Women's Literary Salons World at a Glance] / Цвета Тодорова / Tzveta Todorova
- 525 – 534: La Représentation des Femmes Dans L'affiche Suisse (Vision Fantasmée, Idéale ou Virtuelle) [The Women in the Swiss Posters] / Brigitte Grass
- 651 – 661: Ford's Rendering of the Nature of War in Parade's End / Asparouh Asparouhov
- 662 – 667: парижките букинисти и софийският им аналог [Paris Bibliopoles and Their Bulgarian Analogue] / Цвета Тодорова / Tzveta Todorova

LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY / МЕТОДИКА

- 56 – 68: Казусен подход в обучението по чужд език на студенти от инженерно-технически специалности [Case Method in Foreign Language Education for Students in Engineering and Technology] / Сеня Терзиева, Петър Антов, Таян Панчева / Senya Terzieva, Petar Antonov, Tanya Panchewa
- 127 – 137: Многоезичието като езикова политика на Европейския съюз и учебните стратегии в чуждоезиковото обучение [Multilingualism as a Language Policy of the European Union and Learning Strategies in Foreign Language Teaching] / Сеня Терзиева, Цветанка Дилкова / Senia Terzieva, Tsvetanka Dilkova
- 138 – 149: Apprendre à comprendre et élaborer des textes: dix activités sur leur superstructure [Learn to Understand and to Develop Texts: Ten Activities on Their Superstructure] / Анелия Бръмбарова / Anelia Brambarova
- 150 – 160: Технология за подобряване на уменията на учениците да водят диалог на ежедневни теми на английски език [Technology for Improving Students' Skills to Participate in Dialogues on Everyday Topics in English] / Галина Дишкова / Galina Dishkova
- 256 – 262: За драматизацията в чуждоезиковото обучение в началното училище [About Dramatization in the Foreign Language Education in the Primary School] / Мария Врагова-Иванова, Илка Бирова / Maria Vragova-Ivanova, Ilka Birova
- 263 – 272: Формирование информационной культуры [Information Literacy Building Students Learning Russian as a Foreign Language] / Маргарита Цой, Инна Стыркас / Margarita Tsoy, Inna Styrcas
- 368 – 377: Педагогическият блог и приложението му в българския образователен контекст [Pedagogical Blogging and its Application to Bulgarian Educational Context] / Ели Дечева / Eli Detcheva
- 378 – 386: Резюмето – една от целите в езиковото обучение [The Summary – One of the Aims of the Language Education] / Янка Коева / Yanka Koeva
- 498 – 504: Теоретични основи на граматичен минимум по турски език [Theoretical Foundations of a Grammatical Minimum of Turkish Language] / Милена Йорданова / Milena Yordanova
- 625 – 632: Обучението по съвременни езици в Република Македония [Teaching Modern Languages in the Republic of Macedonia] / Весна Продановска / Vesna Prodanovska**
- 633 - 642: за някои от основните термини при преподаването на химия на английски, френски и български език [On Some Basic Terminology in Chemistry Teaching in English,

French and Bulgarian] / Дамяна Грънчарова, Дафина Костадинова / Damyana Grancharova, Dafina Kostadinova
643 – 650: Националната олимпиада по немски език – вход за търсени специалности в български университети [National Olympiad in German – Entrance for Attractive Specialties in Bulgarian Universities] / Емилия Денчева / Emiliya Dencheva

LINGUODIDACTICAL ARCHEOLOGY / ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

79 – 80: Столетие от издаването на един румъно-български речник [A Century Since the Publication of “Romanian-Bulgarian Dictionary”] / Инна Тодорова, Веселин Димитров / Inna Todorova, Vesselin Dimitrov

81 – 88: България 1885: „Съединението“ на езиците [Bulgaria 1885: The “Unification” of Languages] / Анна Ангелова / Anna Angelova

289 – 294: За думата цивилизация [On the Word Civilization] / Мария Костова / Maria Kostova

393 – 400: Постигане на хакаската лингвистична и историко-етнографска лексикология [Achievements of Haka Linguistic and Ethnographic Lexicology] / Емил Боев / Emil Boev

535 – 547: За названието Мундрага [On the Name Mundraga] / Емил Боев / Emil Boev
REVIEWS AND ANNOTATIONS / РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

91 – 93: Нов успех за турската българистика [A New Success for the Turkish Bulgarianistics] / Милена Йорданова / Milena Yordanova

94 – 99: Заедно през вековете [Together through the Centuries] / Сабина Павлова / Sabina Pavlova

100 – 105: Нов учебник по методика на чуждоезиковото обучение [A New Textbook on the Foreign Language Teaching Methodology] / Иванка Мавродиева, Димитър Веселинов / Ivanka Mavrodieva, Dimitar Vesselinov

185 – 188: Нов модел на турската падежна система за българи [A New Model of Turkish Case System for Bulgarians] / Мария Михайлова-Мръвкаррова / Maria Mihaylova-Mravkarova

189 – 192: Битието на образите [The Existence of Images] / Йосиф Каменов / Yosif Kamenov

193 – 195: New Vision About the Internet Resources and Information Practices / Cristina Raluca Man

196 – 200: Академична лексикология на българския език в три тома [Academic Lexicology of the Bulgarian Language in Three Volumes] / Ванина Сумрова / Vanina Sumrova

308 – 310: Английската детска литература в „огледалния свят“ на превода [Through the Looking-Glass: the Bulgarian Translations of English Children’s Fiction] / Корнелия Славова / Kornelia Slavova

311 – 313: Публицистиката като социология на литературата [Publicistics as the Sociology of Literature] / Вихрен Чернокожев / Vihren Chernokozhev

314 – 316: Интеркултурна дипломация в европейски контекст [Intercultural Diplomacy in the European Context] / Йован Ананиев / Jovan Ananiev

408 – 410: Опит за моделиране на образа на жената в испанското езиково пространство [An Attempt for Modeling the Image of Woman in the Spanish Language Space] / Димитър Веселинов / Dimitar Vesselinov

411 – 413: Детската литература в огледалото на модерността [Children’s Literature as a Reflection of Modernity] / Весела Белчева, Свилен Станчев / Vesela Belcheva, Svilen Stanchev

414 – 418: Да анализираме граматиката [To Analyze the Grammar] / Нели Тинчева / Neli Tincheva

418 – 420: Културите на лузофонските страни [The Cultures of Lusophone Countries] / Яна Андреева / Yana Andreeva

556 – 559: „Изследвания в обучението по съвременни езици“ от Тодор Шопов и

Екатерина Софрониева – преглед на книгата [“Research in Modern Education Languages” by Todor Shopov and Ekaterina Sofronieva – Book Review] / Петър Тодоров / Peter Todorov

560 – 564: Сборник в чест на проф. Мария Китова [Assembly in honor of Prof. Maria Kitova] / Магдалена Караджункова / Magdalena Karadjounkova

565 – 568: Старогръцкият език – вход към света на античната култура [Ancient Greek – Entrance to the World of Ancient Culture] / Анета Димитрова / Aneta Dimitrova

569 – 571: Научни постижения на перспективни филолози [Scientific Achievements of Prospective Philologists] / Андрея Крупев / Andreas Krupa

572 – 576: Саморегулираното учене – предизвикателство към академичната среда и показател за качество на образованието [Self-regulated Learning – a Challenge to Academia and Benchmark for Quality of Education] / Илиана Петкова / Iliyana Petkova

680 – 682: Езикознанието в русия през xviii век [Xviii Century Russian Linguistics] / Димитър Веселинов / Dimitar Veselinov

OPEN FILE / ОТКРЫТАЯ ЛИНИЯ

9 – 13: Стилът на речта създава обществен настрой [The Style of Speech Forms Public Attitude] / Людмила Вербицкая / Lyudmila Verbitskaya

207 – 215: О предаване на думи – реалити при превод на художествен текст [Transfer of Words – Realia in Translation of Bellies-letters] / Палмира Лерурска / Palmira Legurska

216 – 225: Интеграция на медианеизграждане в учебни програми на средна школа [Integration of Media Education in Secondary School Curriculum] / Елена Саянова / Elena Sayanova

317 – 326: Художествени фразеологизми с компонент на родство как проблем на превод на руски език на български език [Translation of Specific Russian Phrasemes with Family Component into Bulgarian Language] / Елица Миланова / Elitza Milanova

327 – 338: Някои съвременни стратегии на работа с текст на занятията на руски език в школа и в вуз [Some Contemporary Strategies for Work with Text During Russian Classes at School and University] / Катя Ганева, Милена Стойкова / Katya Ganeva, Milena Stoykova

339 – 345: К въпроса на възприятие на съвременна литературна сказка (читаме сказка «Зеркальные чары» вслед за автором Еленой Зейферт) [Reading Gender Tale as a Pedagogical Problem] / Жана Толысбаева / Zhanna Tolysbayeva

577 – 581: На нашите очи се появява култура на текстинг [We Face the Birth of the Texting Culture] / Валерий Ефремов / Valeriy Efremov

582 – 592: Обучение на грамотен руски писане на деца, за които руски език не е роден [Competent Written Russian Language Skills Educational Program for Children that are not Native Speakers] / Андрей Остапенко, Вячеслав Гузев / Andrey Ostapenko, Viatcheslav Guseev

689 – 699: Руски език за учители-предметници: съвременни начини за подобряване на езика и речта в процеса на преподаване [Russian Language for Subject Teachers: Modern Ways for Improvement of Language Skills and Speaking During the Course of Teaching] / Наталия Гетьманенко, Ольга Иванова / Nataliya Getmanenko, Olga Ivanova

VII INTERNATIONAL QUALIFICATION SCHOOL “MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE” / VII МЕЖДУНАРОДНАЯ КВАЛИФИКАЦИОННАЯ ШКОЛА «СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ»

421 – 423: Приветствия и програма [Speeches and Program]

424 – 429: Съвременни педагогически технологии в професионална подготовка на млади русисти [Modern Didactic Technologies in the Professional Training of Young Russian Teachers] / Галина Шамонина / Galina Shamonina

430 – 435: Участници в VII международна квалификационна школа [Participants in

the VII International Qualification School]

436 – 444: Лекторы. Биографический справочник. Резюме мастер-классов [Lecturers. CV's. Abstracts of Master Classes] / Леонид Московкин, Валерий Ефремов, Галина Шамонина, Стоянка Почеканска, Денис Букин / Leonid Moskovkin, Valeriy Efremov, Galina Shamonina, Stoyanka Pochehanska, Denis Bukin

444 – 459: Экскурсионная технология в преподавании русского языка как иностранного [Excursion Technology in Teaching Russian as a Foreign Language] / Леонид Московкин / Leonid Moskovkin

460 – 467: Словарь в интернете: социокультурный аспект [The Dictionary in Internet: Sociocultural Aspect] / Валерий Ефремов / Valeriy Efremov

468 – 473: Основные вопросы лексических трудностей в русском как иностранном (на фоне славянских языков) [Main Problems of Lexical Difficulties in Russian as a Foreign Language (In the Background of Slavic Languages)] / Денис Букин / Denis Bukin

ОБУЧЕНИЕТО ПО СЪВРЕМЕННИ ЕЗИЦИ В РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ

Весна Продановска

Университет „Гоце Делчев“ – Штип, Македония

Резюме. В статията се представя системата на обучение по съвременни езици в Република Македония. Разглежда се езиковото обучение в основното училище, средното и средното специализирано училище, а също и преподаването на съвременни езици в държавните и частните университети. Подчертава се, че Република Македония, макар и извън Европейския съюз, отчита и следва водещите образователни тенденции в Европа, включително и в областта на езиковото обучение.

Keywords: education, educational reform, foreign languages, Republic of Macedonia

Езикът е от фундаментално значение за съществуването на един народ. Умението точно да се употребява собственият език, е благодат. Но ползването само на майчиния език в съвременния свят се оказва недостатъчно. Днес владееенето на макар и един чужд език е предимство и е нужно, за да може да се проведе една успешна комуникация не само при пребиваване в чужбина, а и в собствената ви страната. В Македония нагласата да се владее повече от един език, е положителна. Напоследък учениците, студентите, родителите и хората, заети в публичната администрация, настояват да се владее повече от един чужд език, като английският все още остава на първо място. Хората, изучавали немски, руски или особено френски, изискват да се обучават и по английски език, и то във вид на частно обучение (например специализиран английски) заради нуждите им на работното място, работата с компютър, новите технологии, справяне със смартфони, таблети и т.н. Македония, макар че е малка държава извън европейското семейство, все пак следи тенденциите на Европейския съюз, свързани с изучаването на втори чужд език.

Образованието в най-общ смисъл се описва по няколко начина. Според *Образование за всички – ЮНЕСКО*¹⁾ **образованието** е фундаментално право, което предоставя на децата, младите хора и възрастните сила да мислят критично, да правят избор и да подобряват живота си. Образованието развива

затворения кръг на бедността и е ключов елемент на икономическото и социалното развитие.

В рамките на структурата на ISCED (Международната стандартна класификация на образованието) терминът **образование** съдържа всички специфични и систематично обмислени последователни действия, направени за нуждите на обучението в посока на придобиване на знания, умения и компетенции. Образованието включва организирана и устойчива комуникация, за да може да се състои ефективно обучение, съответно учене. Ключовите думи в тази формулировка трябва да бъдат разбирани по следния начин: а) **КОМУНИКАЦИЯ**: връзка между две или повече лица, която включва предаване на информация (съобщения, идеи, знания, стратегии и др.). Комуникацията може да бъде вербална или невербална, пряка или индиректна и може да включва широк спектър от канали и медии; б) **УЧЕНЕ**: индивидуално приемане и подобрене в поведението, информацията, знанието, разбирането, отношението, нагласите, ценностите, уменията и компетенциите.

Чуждите езици в основното училище

В епохата на глобалната взаимозависимост и все по-мултикултурно и мултиетническо общество, ранното чуждоезиково обучение дава на децата уникален поглед към други култури и изгражда умения и културни компетентности по начин, по който друга дисциплина не е в състояние да направи. Според Къртън и Далбърг десетгодишната възраст на децата, когато те преминават от егоцентризъм към взаимодействие, е изключително важен момент в развитието на отношението към народите и групите, които се възприемат като „други“. В тази връзка Юуридиси подчертава ролята на ранното изучаване на чужди езици: „Всички, с изключение на две държави (Ирландия и Шотландия) в Европейския съюз, задължават изучаването на чужд език, което обикновено започва в началното училище“ (Юуридиси, 2005).

Изучаването чужд език в Република Македония е задължително още от най-ранна възраст. Както и в много други държави от Европейския съюз, където има тенденция за въвеждане на английски език в образователните системи още от първата година на основното образование, това също така важи и за изучаването на английски език в Република Македония. Именно с новата образователна реформа, свързана с Концепцията на деветгодишното основно образование (въведена през 2007 г.), децата влизат в училище още на 5 години и 8 месеца. Така, че учениците от първи до девети клас изучават **английския език като задължителен** без възможност да изберат друг, докато от трети до девети клас имат възможността да изберат и **втори чужд език – напр. френски, немски и руски език като факултативен**. Според данните на Бюрото за развитие на образованието в Р Македония²⁾ в периода на основното образование в срок от пет години в Македония се изучава

един чужд език (английски) задължително и се дава възможност да се избере още един. Хорариумът в първите две години за английски език е два пъти седмично, а от трети до девети клас – три пъти седмично. Що се отнася до другите чужди езици, като френски, немски и руски, то те имат статуса на избираем, т.е. факултативен, който се изучава от шести до девети клас. Хорариумът за изучаването на факултативните езици е два пъти седмично.

Чуждите езици в средното специализирано и гимназиалното образование

Въпреки че учащите по-лесно усвояват нови езици в по-ранна възраст, много гимназиални програми все пак предоставят инструкционна подкрепа, необходима за учащите да постигнат успешно овладяване на втори език. Според данните на Бюрото за развитие на образованието в Р Македония³⁾ в периода на средното образование, в срок от три или четири години, в Македония се изучава един чужд език задължително и има възможност да се избират още два други такива.

В **средното специално образование** езиците, които задължително се изучават, но на напреднало ниво (изучавани и в основното училище), са: английски, френски и немски, които се изучават като първи и като втори чужд език с два часа седмично в **първи и втори курс**. И трите езика, когато се изучават като първи чужд език, според учебните планове са в обща форма, докато вторият чужд език е специализиран в съответствие със специалността на училището (медицина, техника, икономика и т.н.). След първи курс се налага учениците да изберат същия език и във втори курс, защото според учебния план е продължение от предишната година. В **трети курс** задължителните езици, които се изучават, са английски, френски и немски с два часа седмично, под формата на първи чужд език и според учебния план като неспециализиран, общ курс³⁾.

Като избираем предмет, учениците в специализираното училище могат да изберат френски и немски като втори чужд език, с два часа седмично, който според учебния план е специализиран курс.

В **четвърти курс** задължителните езици остават в същата форма, а именно: английски, френски и немски като първи чужд език, който според учебния план е неспециализиран курс с два часа седмично. Избираеми остават френски и немски като втори чужд език, което според учебния план е продължение на избора от предишната година. Те се изучават с по два часа седмично.

В **средното гимназиално образование** езиците, които задължително се изучават, са: английски, френски, немски и руски. Тези езици са **задължителни през четирите години** и се изучават като първи и втори чужд език, при което вторият е на напреднало ниво, като продължение на изучавания в основното училище, който според учебния план е неспециализиран и с два часа седмично.

В **трети курс** освен задължителните учениците имат възможност да изберат: гръцки, испански, италиански, френски, немски и руски. Със статус на факултативни, тези езици се изучават като трети чужд език с три часа седмично и на начинаещо ниво, т.е. без изисквания за предишни знания. В **четвърти курс** избираемите езици остават както и в трети курс и се изучават като трети чужд език с три часа седмично, но с предусловието да се избере същият език, който ученикът е изучавал и в трети курс.

В таблица 1 (т-37, Т-38 и Т-39) са показани статистически данни за обучението по чужди езици в средното образование, публикувани от Офиса за статистика на Р Македония.

Чуждите езици във висшето образование

Според ръководния съвет на Асоциацията на съвременните езици в САЩ⁴⁾ (Modern Languages Association) задължението на образователните институции е да предоставят възможности за владеење на чужд език на всички учащи. Изучаването на език, различен от родния, е средство, с което студентите оценяват другите култури. Това дава възможност на обучаемите да осъзнаят как функционират езиците и да получат по-дълбоко разбиране за родния си език. Чрез изучаването на чужди език обучаемите се научават как да използват родния си език с по-голяма точност и цел. Всъщност и поетите и писателите от дълго време твърдят, че владеењето на чужд език помага да се разбере по-добре родният език, и то по начин, по който с директното му изучаване подобно разбиране никога не би могло да се постигне. В допълнение, познаването на чужди езици е от полза за студентите и във взаимосвързания съвременен свят: чуждият език отваря врати към възможности за работа в глобалната икономика, прави медиите по-достъпни, а езиковите знания са от решаващо значение за хуманистичното изследване на култури и световната история.

Чуждите езици във висшите училища в Македония се изучават още от миналия век, още при основаването на първия държавен университет в Македония – „Св. Кирил и Методий“ в Скопие. В момента има действащи и други държавни и частни университети в страната. Почти всеки от частните университети предлага учебни програми изключително на чужд език (в случая – английски) според дадена американска система.

В частните университети освен английски, който е задължителен, а в някои и официален език, се изучават още немски, френски, испански, италиански и руски. Те се изучават като първи, втори или трети чужд език, съответно като специализиран или общ езиков курс⁴⁾.

Чуждите езици обикновено се избират в най-малко един до шест или осем семестъра. Задължителните езици се изучават в срок от четири до шест семестъра. В държавните университети в страната положението с чуждите езици е малко по-различно. Английският език и тук има водещо място като задължителен

лен език, и то от първи до четвърти курс. След него следват немски, френски, италиански, испански, руски като първи или втори език, докато гръцки, полски, чешки и група балкански езици се изучават като трети чужд език. Освен като първи, втори или трети чужд език за начинаещи или за напреднали, специализиран или общ, първите пет езика могат да се изучават и в отделни катедри (напр. „Руски език и литература“). Освен по посочените езици има и действащи катедри по турски и албански език, а тези два езика са избираеми и като втори, и като трети чужд език. Задължителните езици се изучават в срок от четири до шест семестъра, а избираемите – от един до шест или осем семестъра, с хорариум от 2/3 часа седмично.

Заклучение

В образователната си политика Република Македония отчита и следва водещите европейски тенденции, включително и в областта на езиковото обучение.

В момента съвременните чужди езици в Р Македония се изучават от най-ранна възраст. От всички езици английският език има водещо място. В основното образование **английският език има статут на задължителен от първи до девети клас във всяко училище в страната.** Що се отнася до избираемите/факултативни езици, като френски и немски, то те могат да се избират във всеки град и община в страната. Положението с руски език е малко по-различно – той се предлага като избираем в повечето, но не и във всички общини.

В таблицата и според графиките от Офиса за статистика са показани данните за съвременните чужди езици в основното и в средното училище за периода 2010/2011 и 2011/2012 г. И от двете таблици се вижда, че английският език заема главно място и като задължителен, и като факултативен език както в основното, така и в средното образование в страната. След английския език следват френски, немски, руски и италиански. Италианският език има изключително статут на избираем/факултативен предмет в средните училища. **Следователно английски език се изучава от 95.75% от учащите в Р Македония, френският – от 3,47%, немският – от 0,44%, и руският – от 0,34%.**

Интересът при избирането на чужд език в университетите е почти еднакъв, както и в средното, образование с тази разлика, че палитрата на езици в университетите е по-богата с няколко езика. Според сегашната организация на съществуването на задължителни и избираем чужд език ясно се вижда, че най-голям процент от завършилите ученици в средното образование изучават английски език на напреднало ниво. Оттук следва, че най-голям процент от тях продължават да изучават английски език съответно на по-високо ниво и в университета независимо каква специалност избират.

T-37: Ученици според учењето на странски јазици - прв јазик (задолжителен)							
T-37: Students according to the study of foreign languages - first language (compulsory)							
	Вкупно	Англиски	Француски	Германски	Руски	Итали- јански	
	Total	English	French	German	Russian	Italian	
2010/2011							2010/2011
Вкупно	94 155	88 772	4 461	430	492	-	Total
2011/2012							2011/2012
Вкупно	93 064	89 113	3 231	407	313	-	Total
I	23 700	23 008	527	120	45	-	I
II	23 699	22 754	736	117	92	-	II
III	24 251	23 148	920	114	69	-	III
IV	21 414	20 203	1 048	56	107	-	IV

G-07: Ученици во редовните средни училишта според изучувањето на странски јазици - прв јазик (задолжителен)
G-07: Students in regular upper secondary schools according to the study of foreign languages - first language (compulsory)

Германски
German
0.44%

Руски
Russian
0.34%

Француски
French
3.47%

Англиски
English
95.75%

T-38: Ученици според учењето странски јазици - втор јазик (задолжителен)									
T-38: Students according to the study of foreign languages - second language (compulsory)									
	Вкупно	Англиски	Француски	Германски	Руски	Итали- јански	Турски	Друг	
	Total	English	French	German	Russian	Italian	Turkish	Other	
2010/2011									2010/2011
Вкупно	45 292	2 154	20 786	19 466	710	1 220	910	46	Total
2011/2012									2011/2012
Вкупно	46 399	1 562	21 877	19 671	690	1 474	1 083	42	Total
I	13 199	267	6 174	5 801	187	422	336	12	I
II	13 407	401	6 242	5 926	135	387	305	11	II
III	10 329	433	5 016	4 100	190	330	251	9	III
IV	9 464	461	4 445	3 844	178	335	191	10	IV

Statistical review 2.4.12.04/718

T-39: Ученици според учењето странски јазици - факултативен јазик								
T-39: Students according to the study of foreign languages - facultative language								
	Вкупно	Англиски	Француски	Германски	Руски	Италијански	Друг	
	Total	English	French	German	Russian	Italian	Other	
2010/2011								2010/2011
Вкупно	1 462	533	110	88	-	731	-	Total
2011/2012								2011/2012
Вкупно	1 624	672	99	70	-	783	-	Total
I	106	-	-	-	-	106	-	I
II	134	-	-	-	-	134	-	II
III	730	382	32	45	-	271	-	III
IV	654	290	67	25	-	272	-	IV

*Източник: <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.12.04.pdf>

Изучавањето на чужди езици во универзитетското образование е сообразено со Болонската декларација, според која изучавањето на чужд јазик е задолжителен курс во сите универзитети и при сите специјалности независно дали е на напредно, или начално ниво. Ето затоа веќе во сите државни, а и во некои од частните универзитети, има катедри, каде чуждите езици се изучаваат не само на нај-високо ниво, но и на ниво за придобивање на знаење и диплома за обучители на учители, коишто ќе бидат квалификувани да предаваат чужд јазик, започнувајќи од основното образование. Таму освен англиски јазик се вклучуваат и катедрите по немски, француски, италијански, турски и албански јазик. Полски, чешки, јапонски и некои други езици се предлагаат и изучаваат само како втори чужд (ниво A2, B1), каде студентите се обучават да користат тој јазик, но не и да работат како обучители.

БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.unesco.org/new/en/right2education>
2. http://bro.gov.mk/docs/nastaven_plan_devetgodishno_2010-2011.pdf
3. <http://bro.gov.mk/?q=mk/nastavni-programi>
4. https://www.mla.org/ec_language_learning

ЛИТЕРАТУРА

Curtain, H., C. A. Dahlberg. Languages and Children: Making the Match: *New Languages for Young Learners, Grades K-8. Third Edition.* New York: Longman.

- Системот на образование во Република Македонија во однос на ISCED 97* (Меѓународна стандардна класификација на образованието 97), Државен завод за статистика на Република Македонија, Скопје 2002.
- Weatherford, J. Personal Benefits of Foreign Language Study. Available at <http://www.ericdigests.org/pre-924/study.htm>
- Eurydice (2005). *Indicators and Statistics: Key Data on Teaching Languages at Schools in Europe – 2005 Edition*.

REFERENCES

- Curtain, H., C. A. Dahlberg. Languages and Children: Making the Match: New Languages for Young Learners, Grades K-8. Third Edition. New York: Longman.
- Sistemoт na obrazovanie vo Republika Makedonija vo odnos na ISCED 97 (Меѓународна стандардна класификација на образованието 97), Државен завод за статистика на Република Македонија, Скопје 2002.
- Weatherford, J. Personal Benefits of Foreign Language Study. Available at <http://www.ericdigests.org/pre-924/study.htm>
- Eurydice (2005). *Indicators and Statistics: Key Data on Teaching Languages at Schools in Europe – 2005 Edition*

TEACHING MODERN LANGUAGES IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Abstract. This paper represents the system of foreign language education in Republic of Macedonia. The author has surveyed the language education in primary, secondary and secondary vocational school, as well as the foreign languages teaching in public and private universities throughout the country. It is emphasized that Republic of Macedonia even though stands apart from the European Union, yet follows and considers the leading educational tendencies in Europe including the field of language teaching.

✉ **Mrs. Vesna Prodanovska**

“Gotse Delchev” University
10-A, Krste Misirkov Str.
Stip, R. Macedonia

E-mail: vesna.prodanovska@ugd.edu.mk